

Abonamentul:

pe 1 an 5 cor.
pe 1/2 an 2-50
pe 1/4 an 1-25

ROMANIA:

pe 1 an 7 lei
pe 1/2 an 3-50

TARA NOASTRA

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ.

Redacția
și
administrația
SIBIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 8.

Discursul de apărare rostit de dl Octavian Goga la curtea cu jurați din Cluj în 10 Noembrie a. c.

Onorată Curte cu jurați!

Vă rog să-mi dați voie să spun câteva cuvinte de apărare în fața acuzei ce mi s'a adus, crezând dela început că voi putea lămurii temeiul subred al acestei învinovățiri. Acuza formulată de fraza lapidară a d-lui procuror e că prin articolul meu cu titlul „Generația nouă” publicat în revista „Țara noastră”, eu aș fi agitat poporul român împotriva naționalității maghiare. Aș socoti îndreptățită ridicarea unei asemenea învinovățiri pe baza unui product literar numai atunci când de printre rânduri s'ar putea desluși tendința unei agitații, când am putea lămurii că ținta ce-a plutit în fața scriitorului a fost năzuința de a tulbura traiul pașnic, buna învoire a cetățenilor. Să judecăm împreună dacă ideea desfășurată în acest articol de ziar, fondul și ținta acestor rânduri nu sunt cu totul opuse interpretării ce le-a dat d-l procuror.

Domnilor jurați! În zilele noastre un principiu fundamental al societății moderne asigură dreptul de existență al presei libere. Acest principiu s'a înfiripat din frământarea îndelungă a veacurilor, din avântul sufletelor spre lumină și după mult sbucium a venit ca un dar ce ne-a adus triumful libertății de gândire, această neprețuită biruință a vieții moderne. În cursul atâtor ani s'au luat în puterea acestui principiu îndatoririle firești ale oricărui muncitor al presei. Purătorul unui condei în gazetărie a ajuns și la noi ca și în alte părți un element conștient, care își înțelege menirea lui. Știe acest om că nu e chemat să tărească imnuri de mărire intru bucuria deapropelului, ci trebuie să împlinească munca grea de îndrumător al societății, să pipăie pulsul sufletelor, să răscolească păcatele și să deschiză prin îndrăzneală cinstită, prin o neclintită forță morală și prin un spirit critic răspicat, drumul progresului cultural. Cunoașteam și aceste îndatoriri și din indemnul lor s'au coborât pe hârtie rândurile acestui articol. Am socotit de o datorie a mea să ridic cuvântul și să atrag luarea aminte asupra unui mare neajuns care trezește atâtea nemulțumiri în viața noastră publică. În cadrele unui articol de gazetă doream să scot la iveală acea judecată nenorocită, sbucnirea pătimasă a urei de rasă care de un timp încoace s'a furisat în toate ungherele vieții noastre și sapă zi de zi temelii bune înțelegerii între cetățeni.

Ați observat de sigur, domnilor, cum în timpul din urmă a prins tot mai puternice rădăcini în suflete avântul fără noroc al urii. Acel om care a urmărit cu oarecare pricepere evoluția felului de gândire, modificarea zilnică a concepției în presa maghiară, acel om va constata cu amărăciune că ura nesăbuită, cinismul celei mai desăvârșite, negațiuni și înjurăturile obscene se întrec în aceste tipare. Aceste au corupt spiritul public, au trezit neîncrederea reciprocă între oameni și-au întărit clipă de clipă focul dușmăniei în

inimi. Rezultatul firese e domnilor jurați, că astăzi a ajuns la o răspântie primejdioasă întreaga judecata obștei, că întreagă concepția spiritului public s'a abatut pe cărări neprielnice, că cetățenii acestei patrii în cumpănirea evenimentelor din viața publică încep să-și croiască norme de judecată cari îi deosebesc, cari îi impart în tabere cu gânduri și aspirații potrivnice. Acest curent nu se oprește în drum, acest curent merge tot mai departe. Cu deosebire în timpul mai nou, noi putem să-i deslușim urmele nu numai pe terenul întrecerilor și hărțuierilor politice, ci vedem tot mai bine cum acest spirit sdrobitor își face cuib între părății școlii, falsificând tot mai mult menirea sfântă a acestui așezământ. Iată adevărul ce doriș să accentuez cu toată tăria, în neînsnmnatul meu articol de gazetă. Acest păcat vream să-l țintesc în cele câteva rânduri și să desfășur din acest prilej cari sunt urmările sistemului de educație înfiripat în școlile secundare maghiare pe urma acestui detestabil curent.

Un cunoscut scriitor al țării românești N. Iorga a publicat într-o revistă din România un articol în care atinge problema tineretului român dela noi, în școlile maghiare. Deducțiile la cari ajungea acest scriitor erau oare-cum jignitoare pentru tinerime și după părerea mea nepotrivite cu starea reală a lucrurilor. — Pătura mai proaspătă, generația nouă a cărturarilor români din Ungaria — spunea d-l Iorga — s'a abatut din calea tradițiilor culturale ale înaintașilor și sub influența spiritului maghiar — ieșit din școala de stat, a primit indemnuri străine de sufletul neamului, a imprumutat unele nuanțe de cinisim ovreiesc în atitudinile din viața publică...

Acestui articol care nedreptăția generația din care însuș fac parte, — i-am răspuns eu și din acest prilej mi-a năzuit să zugrăvesc în pripă și în linii numai, icoana reală a educației în școala maghiară, după cum aceasta s'a înstăpănit în timpul din urmă sub influența curentului amintit în cele mai multe școli de pe teritoriul cu populația mixtă. Eu am trăit, On. curte cu jurați, ani de-a rândul această tragedie jalnică din care atunci am smuls pripit câteva accente și le-am aruncat pe hârtie. Vă rog să-mi îngăduiți ca acum să reconstruiesc din nou icoana și să-mi justific astfel adevărul cuvintelor pentru cari am fost adus să dau seamă înaintea D-Voastră.

Articolul meu pornește din principiul cunoscut, că atât din punct de vedere moral cât și pedagogic, săvârșesc un păcat de neiertat acei oameni cari dela școală așteaptă rezolvirea unor probleme străine de ținta acestui așezământ, acei profesori cari între părății școlii nu-și dau silința să călăuzească sufletele plâpânde în lumea senină a progresului cultural, ci se trudesesc prin diferite mijloace să și-le abată din drumul năzuințelor firești. Aceasta e judecata articolului și e totodată un principiu elementar al societății moderne. Și acestui principiu se, împotrivesc toți

acei politicieni cu privirea îngustă și toți acei profesori înăcriți de patima urei de rasă cari nu văd în școală un așezământ al culturii, ci văd numai instrumentul brutal al desnaționalizării.

Eu mi-am petrecut anii de studiu la liceu maghiar din Sibiu și cunosc, domnilor jurați, felul de judecată nenorocită care călăuzea pe unii din profesorii mei, sunt în curat, domnilor, cu spiritul detestabil al acelui sistem de educație sub povara căruia ne-am sbătut ani de zile. Din câte am văzut aici, din câte am trăit și m'au tulburat în cei opt ani, eu am dat numai crâmpiele fugare în rândurile mele de gazetă... Aș putea formula spiritul acestui sistem pedagogic în următoarele cuvinte glumețe ce mi-a adresat odinioară un bun și cinstit profesor: „— O, e atât de grea meseria noastră a profesorilor la școlile de stat... Și zâmbea cu ironie cuminte acest om luminat: „Vezi, noi avem îndatoriri duble... Noi trebuie și să învățăm carte — și să vă facem unguri: pe tine trebuie să te învăț eu matematicile și tot prin rostul meu să te faci și ungur. Și se înțelege în acest fel noi ajungem la un rezultat ciudat: Nici din matematici nu ști nimic, nici ungur nu te faci"... Iată, domnilor jurați, — nenorocitul dualism firese al acestei educații...

— Căci ce se întâmplă s. e. într'un liceu în care elevii sunt o mare parte de naționalitate română? Din cei mai mulți profesori lipsește cu desăvârșire acel luminos sentiment de umanitarism, acea bunăvoință părintească față cu elevul lor, fără de care adevărata educație nu se poate închipui.

— Să ne coborâm, domnilor, în sufletul unui astfel de copil. Dintr'un sat dela poala munților l-au adus la oraș. L-au adus pe acest copil de țaran între străni, între oameni cu haine și cu cuvinte necunoscute... L-au adus într'o școală, l-au așezat într'un colț de bancă unde nu înțelege nimic... Cu băiatul de lângă dânsul nu poate vorbi. Acest băiat e ungur. Vine profesorul în clasă. Trece la catedră. Se oprește cu ochii la el. Îi pune o întrebare. Băiatul tremură și nu înțelege nimic. Se ridică alb ca varul și îngână două vorbe cari sună prost pe ungurește... Profesorul îl oprește enervat: — „Ești un măgar. Tac! — Sau îi spune într'un ton de nobilă indignare: „Nu-i de gura ta limba lui Arany János!... Băiatul se sgulește în ungherul lui de bancă, îi tremură genele, îl arde insulta și vede cum se întinde într'un zâmbet ironic fața colegului ungur din dreapta lui... Acesta e preludiul obicinuit al tragediei de care vorbeam... Acum închipuiți-vă D-Voastră ce luptă se incinge, ce valtoare de patimi în acest piept plâpând de copilându... Când profesorul a trecut pragul, încep săgețile băieților unguri: „Vankuj*”) — „moț cu păr pe limbă"... Le-au auzit tot dela

*) Înjurătură intraductibilă.

profesor aceste înjurături. Și vedeți, așa an de an, zi de zi, se întărește meșteșugit dușmănia între acești copii cari ani de-arândul stau alături în aceeași bancă și traduc împreună filipicele lui Cicero... Se despart în două tabere acești băieți, încep să se urască și își strivesc pas de pas toate sentimentele colegiale...

On, curte cu jurații D-l procuror m'a apostrofat în discursul său, mi-a spus în cuvinte destul de aspre că noi „agitatori“ falsificăm istoria acestei țări, că istoriografia maghiară e pragmatică și profesorul dela catedra liceului unguresc e un model de obiectivitate. Dați-mi voie să arăt o mustră a acestui ciudat pragmatism. Închipuiți-vă, vă rog, că suntem într'un liceu maghiar la ora de istorie. În clasa a șaptea de pildă. Elevii sunt cu toții băieți de câte șaptesprezece-optsprezece ani în al căror suflet cunoscutul sistem de educație a tăiat brazde adânci. Profesorul le vorbește din istoria patriei de epoca regelui Andrei al doilea și între altele spune cam următoarele: „...pe vremea acestui rege au venit în Ungaria și Valachii... Această adunătură de oameni a fost un neam de ciobani care trăia cu oile în prăpastiile Balcanilor o viață aproape animalică. Doar îi vedeți și astăzi cum coboară dela munte călare pe măgari acești ciobani valahi, acești păcurari soioși cu pletele năclăite de unsoare și cu chipul sălbatic“.

— Și așa urmează mai departe firul povestirii profesorul de istorie... Vă rog judecați d-voastră acest admirabil pragmatism și închipuiți-vă cum răsvrătesc cea mai elementară demnitate a acestor băietani aceste cuvinte criminale... Știți cu toții cum bate inima, cum svănesc templele la optsprezece ani... Profesorul se ridică dela catedră, își ia pălăria, părăsește clasa; — dar băiatul acela va rămâneă tănuț în colțul lui de bancă, se va uita neștiutor în tavan, își va mușcă până la sânge buzele și va strânge pumnii... Tânărul ungur din dreapta lui se ridică aruncând o glumă: — „Hai să traducem pensul din Sallust, mă sălbaticule!“... Acest elev maghiar a trecut printr'un foarte interesant proces sufletesc în ora de istorie. El în acest timp și-a desăvârșit judecata asupra colegului român. El, băiatul funcționarului de poștă și telegraf va privi cu mândrie de patrician la această porodită ciobănească. Și în clipa asta, Domnilor, între cei doi băieți s'a deschis prăpastia. Vor mai sta încă un an de zile alături în bancă. vor

traduce împreună odele lui Horatius, dar abia așteaptă acești răsvrațiți să se curme odată jugul nesuferit al școalei, să se deschidă largi porțile vieții spre tărâmul unde ca doi dușmani își pot lua lupta pe față... Iată rezultatul firese și amoral al acestei educații păcătoase!...

— Mai sunt încă o mulțime de norme de judecată nenorocită pe cari le spicuesc acum în grabă. Cunoște atât de bine mintea acestor dascăli minunați... Dacă se întâmplă să surprindă vre-un elev cu o carte sau revistă românească în mână, fruntea acestui veghetor al statului se încruntă, mâna lui smulge grozavul „corpus delicti“ și gura lui tună teribilul verdict: „Trădătorule!“... Sau dacă acest profesor e mai de moda veche atunci aruncă cuvinte mai grele: „Hoțule. Și tat-to a fost la Aiud în patruzeci și opt!“...

Nici când nu se isprăvesc aici înjurăturile și bănuielile... Profesorul și elevul o duc într-o continuă încordare... Vă puteți imagina prin ce schimbări trece în astfel de împrejurări lumea internă a acestor copii cari petrec opt ani în această atmosferă... Vă puteți închipui lumea morală a acestor osândiți pe cari o soartă rea îi silește să mintă profesorului lor vreme de opt ani de zile... Ori cine își poate da seama, cari sunt anume roadele acestei îndelungate minciuni... Sau ura aprinsă, răsvrătirea legitimă a mândriei călcate în picioare, — sentimente cari prefac pe profesor într'un tiran insuportabil și pe elevul maghiar într'un dușman iară inimă, — sau suflete perverse de sicofanți, perfidia murdară... Iată ecrascentele firești ale acestui spirit bolnav! Judecați acum D-Voastră cât e de păcătos atât din punct de vedere moral cât și pedagogic acest sistem de educație. Și judecați ce rău observator, ce detestabil psiholog e acel profesor care socotește că e mai aproape de meseria lui atunci, când în loc să urmărească cu toată liniștea mersul învățământului, să se agite de cutare problemă pedagogică, acest epigon al lui Pestalozzi constată cu pedanterie polițienească anume căruia elev i-a lipsit cocarda tricoloră maghiară la 15 Martie!...

Onorată curte cu jurații Toate câte-am spus sunt frânturi din viața sufletescă a anilor mei de liceu. Vă rog să-mi dați voie să mai aduc un caz concret, o pățanie chiar a mea pe care o cred foarte potrivită pentru situație. Eram în clasa a opta a liceului de stat din Sibiu. Pro-

fesorul nostru de istorie eră Tompa Árpád și din ora lui spr'n acum următoarea poveste destul de edificatoare... Profesorul vorbea la catedră din istoria Ungariei... Spunea de epoca principelui Taksony sau de batalia dela Augsburg... Eră o zi frumoasă de toamnă cu senin și raze de soare... Se apropiă ameaza... Nervii mei cu neastâmpărul lor de optsprezece ani se cereau în liber... Abia așteptam sunetul clopotelului care îmi aducea libertatea... Insemnam cuvintele profesorului pe hârtie și pe furis, cu un gest discret m'am uitat la ciasornicul din buzunar... Asta mi-a fost nenorocirea. Profesorul a sărit ca scos din minți dela catedră, s'a repezit răcnind asupra mea: „Trădătorule! Te plictisești, nu-i așa? Te plictisești și-ai vrea să scapi odată când e vorba de istoria neamului maghiar! De istoria patriei! Înțelegi mizerabile? — Versuri valahe știi scrie la „Tribuna“! Încălzim șerpilor la sân!“... Și puțin a lipsit, că nu m'a lovit în cap profesorul meu, pragmaticul meu profesor de istorie — cum ar zice domnul procuror... Și când i-am răspuns, domnii mei, cu liniștea poruncită a mândriei mele rânite, când i-am răspuns: — „Domnule profesor, eu știu lecția... Eu știu întreaga carte... Te rog să mă ascuți... — atunci acest om furios mi-a smuls cartea din mână, a asvârlit-o de i s'au resfirat foile preste bănci și mi-a urlat în urechi următoarele cuvinte interesante, cuvinte tipice: — „Ce-mi pasă dacă știi ceva, sau nu știi din sdrențele astea de foi, — eu vreau inima duminale!“... Mi s'au întipărit în memorie aceste momente, domnilor jurați; pare-că văd și acum chipul îngrozitor al acestui om cu pumnul ridicat asupra mea, simt cum îmi clocotea sângele în vine și vedeți, numai după ani de zile după trecerea prin universitate am putut înțelege pe deplin rostul nenorocit al acestor cuvinte cari în laconismul lor fioros cuprindeau quintesența unui întreg sistem educativ... Se înțelege, că după o astfel de întâmplare a trebuit să plec din această școală însoțit de mai mulți tovarăși ai mei cari încă nu puteau suferi mai departe acest jug. Care a fost vina mea, păcatul meu?... Nici astăzi nu știu, de cumva nu îndrăzneala mea criminală de atunci care mă îndemnă să public slăbuțe versuri de dragoste în foiletonul „Tribunei“ din Sibiu... Vedeți acum minune! Eu am devenit preste noapte martir, exilat politic... Vă puteți închipui cum a slăbit chiar și fără voie acest eveniment legăturile mele de prietenie cu colegii mei unguri... Doar

FOILETON.

Eterna poveste.

Vestirea 'nserării coboară alene.
Amurgul clipește aprinsele gene.
Și susură frunza și tremură valul.
Pe-o coastă, departe răsună cavatul.
Iar valea răsună de-o jule prelungă
Și 'n vale o undă pe alta s'alungă.
Depart, departe, o oaste coboară:
Armată de nouri pornită să moară.
Luceafărul serii sfios se arată,
Cu ochii nostalgici întinsul el cată.
Dar luna-i pierdută 'n ascunsă cărare
Și mirele-i palid clipește — și moare.
Cum vestea peirii i-o află, de-odată
Eternele stele mirate s'arată,
Să plângă de jalea iubirilor stinse
Iar luna le-aude; și 'n căile ninse
Ea urcă în vâlul cel alb, de mireasă
Și află vestirea și plângerea-i deasă.
Și-i plânset pe ceruri o noapte întreagă,
Dar cine putere-ar dăst dor să 'nțeleagă?

Spre zorii de ziud începe să 'nghețe
Și 'n zare să piară a nopții mândrețe.

Luceafărul iese... Dar draga lui lună,
Topită-i de plânset cu stele 'mpreună...

V. Greceanu.

Broscoi.

Broscoi ședea pe o moviliță la marginea pădurii, cu fața în palme și cu ochii ațintiți în gol. Din acel loc, puteai cuprinde cu ochii toată moșia, pe care se mișcau domol lanurile nenumărate de porumb risipite printre miriști și ogoare. Drept în față, departe, se zărea satul risipit pe două dealuri, cu căsuțele pierdute în verdeață. Și dincolo de el câmpia se întindea la nesfârșit, palidă, uscată, până în malul Dunării ce se ivea în zare ca o dungă albăstrie pe marginea spălăcită a cerului. Iei și colo șerpuiind printre miriști și ogoare se zărea crâmpoie din șoseaua județeană, albă, ca o trambă uriașă, și pe ea unde și unde câte un car, cât o jucărie, cu care părea că se joacă văzduhul.

Pe toată întinderea asta, arșița soarelui cădea mistuitoare, aierul eră încins, pământul dogorea și în depărtare un sat întreg părea că înnoată în apa morților. O adiere de vânt înceată și mistuitoare abia mișcă spicul porumbului, câmpul săsăia încet, pădurea suspină.

Broscoi însă, nu lua seama la toate astea. Cu greu ai fi putut găsi o urățenie mai desăvârșită. Avea o față roșie ca de carne vie, nasul turtit, buzele groase și niște ochi bulbucați care se roșau în clipele de supărare și se umflau de credeai că stă să-i iasă din orbite. Din pricina

lor îi zicea Broscoi și eră spaima femeilor și a copiilor mai ales. Pe lângă toate astea, eră mare la făptură și avea niște brațe și niște pumni de care tremură tot satul.

Eră un om tare fioros acest Broscoi. Nu l-a văzut nimeni răzând vre-odată și nimeni nu s'ar fi putut lăuda că a fost prins de el în sămănături și iertat. De când eră el pândar nici din locul tău nu puteai lua un pai măcar, până la ziua culesului. Se temeă tot satul de el, dar nu crăceă nimeni; își găsiseră oamenii un stăpân strașnic și erau mulțumiți.

Acuma însă, cum stă singur la marginea pădurii, în bătaia razelor de foc, cu privirile rătăcite pe întinderea fără sfârșit, ce părea că în depărtările cenușii se face una cu cerul, pe fața lui rătăcea un zâmbet, ce-i ascundea urățenia figurii într-o lumină de duioșie. Părea că nu mai știe de sine; dădea din cap și din mâni, ba uneori se pomenea rostind tare crâmpoie de vorbe. Iar calul lui în vremea aceasta, se depărtase bi-nișor după iarba și acuma păștea liniștit pe marginea porumbului. Atât eră de adâncit în gânduri Broscoi, că nu simți cum se apropie cineva de el. Numai când acesta îi strigă la spate: — „Ahaha!“ el întoarse capul și îl privi întunecat. Turburătorul radea. Pe fața lui osoasă și palidă, în mijlocul căreia stă înfipt un nas subțire și strâmb, jucau doi ochi verzi, spălăciți, plini de răutate și de viclenie. Eră îmbrăcat numai într'o

am început și noi să facem politică, să criticăm și să înjurăm ca lumea... Și cu toate astea cei mai mulți dintre colegii mei unguri, jigniți și ei în sentimentul lor de demnitate studențească erau pe partea mea. Mi-aduc aminte cum m'au petrecut cu toții la gară și cum unul dintre ei a rostit o lungă cuvântare de adio și mi-a aduc aminte — spuneă vorbe cuminti... Nu cred că le-ar mai repetă astăzi, de sigur l-a convertit sistemul... „Noi nu știm ce va să zică politica“... spuneă în cuvântarea lui acest elev ungur... „Noi știm un singur lucru. Știm că-ți suntem prietini, suntem colegi. Și e păcătos acel om care vrea să strice prietnia noastră cu treburi cari pe noi nu ne privesc, pe cari noi nu le pricepem!!...“ Astfel am părăsit Sibiiul cu câțiva prietini și ne-am mutat la liceul român din Brașov... Ne duceam cu nimb de martiri, cu răsfrățire de carbonari în suflete... Și cum ne ducea trenul noi eroiam planuri trandafirii... Abia așteptam să se deschidă ușa acelei școli visate de noi — în care totul e românesc: și profesor, și cântec, și chipuri pe pereți... Am ajuns și — ne-a ajuns o puternică decepție... Nu s'au împlinit așteptările noastre... Nu-i vorbă, ne au primit bine noii colegi ne-au primit cu dragoste, dar ni se părea că nu sunt îndeajuns respectate atitudinile noastre răboinice, că acești băieți nu prea apreciază erupțiunile nervilor noștri în delirul libertății, că tiradele noastre politice nu prea prind... Acești băieți nu ne prea înțelegeau... E drept că în schimb știau mai multă carte, traduceau mai corect Iliada și erau mai abili în rezolvirea problemelor geometrice, dar cuvântul românesc, spiritul românesc era pentru acești băieți o atmosferă de toate zilele, era o stare firească care nu mai trezește emoție. Și, vedeți, efectul paradoxal al celor opt ani de educație ungurească a fost că în vreme ce cântau cu toții „Deșteaptă-te române“ noi eram mai extaziați, noi ne cutremuram în toate fibrele sufletului, noi cei câțiva băieți pripășiți dela școala ungurească, noi cari înainte cu două luni recitam mai frumos versurile din „Pókainé“ la liceul din Sibiiu...

Aceste întâmplări se repetă zilnic, se repetă în toate părțile. Și acum vă întreb eu pe D-Voastră, domnilor jurați, cine sunt adevărații dușmani ai liniștei cetățenești la noi în țară, cine aruncă neghina urei și a desbinării sociale, dacă nu acești oameni orbiți de patimă, acești profesori cari cu pedagogia lor reușesc să crească inimi indușmă-

nite pentru viața publică? Doar' acest proces sufleteș desfășurat în cei opt ani de liceu i-a izolat cu desăvârșire pe acești băieți unul de altul, i-a împărțit în tabere cu gânduri și cu ideal potrivit! Și povestea asta urită nu se sfârșește aci. Nu, ci se continuă pe băncile universitare ca să rodească cu vremea cunoscutele roade amare în viață...

— Impotriva acestui curent sărobitor am ridicat eu cuvântul în neînsemnatul meu articol de gazetă. Sunt de convingerea, că judecând limpede și obiectiv nimeni nu va găsi aici atătare ba ură împotriva naționalității maghiare... Va găsi, negreșit, o răspicată agitație în contra sistemului de educație amintit, — pe care îl detest... Dar așa cred că în această chestiune nu rămân singur cu părerea mea, ci sunt sprijinit de orice om nepreocupat. Mi-aduc aminte între altele, că tocmai un pedagog maghiar cunoscut, fostul director al școlii reale din Brașov, D-l Emil Rombauer a tratat într-o conferință ținută anul trecut la Budapesta tocmai acest subiect și-a exprimat într-o formă mult mai categorică aceste adevăruri! Acest lucru, se înțelege nu mă miră, fiind convingerea firească a ori-cărui om luminat și iubitor de progres!

Domnilor jurați! Dacă noi naționalitățile nemaghiare din patrie nu ne putem împărtași de dreptul nostru firesc, consfințit prin lege, de a cunoaște tainele progresului omenesc pe calea indicată de natură, în școala noastră și în limba maternă, cel puțin să nu fim turburați în lumea noastră morală și sentimentele noastre etice să rămâie neatinse! Să nu ne sbiciuim instinctul nostru de viață ca să nu fim împinși în fața prăpastiei! Eu cred că fiecare om cu judecată cumpătată și mai ales fiecare spirit modern își va da seama, că pedagogia veacului al douăzecilea nu are menirea să crească ieniceri, ci se trudește să deie societății oameni cinstiți și suflete poleite de cultură! Și mai cred, domnilor jurați, că orice cunoscător al țărilor noastre politice și etnice din această țară își va putea da seama, că poporul românesc a ajuns la aceea treaptă a evoluției culturale, încât caracterul lui deosebit și notele lui etnice particulare să nu mai poată fi alterate prin aceste mijloace vulgare ale unor oameni rătăciți!

Aceasta e credința mea, On. curte cu jurați; și în acest înțeles am scris și rândurile articolului „Generația nouă“. Nu numai. că mă soco-

tesc nevinovat și mă voiu socoti, — oricare ar fi hotărârea D-Voastră, — dar sunt deplin pătruns de convingerea că numai în acest spirit se poate așeza pe temeiuri mai firești și mai solide viața noastră publică. Iată de ce trebuie să declar, că eu voiu rămâne pe lângă această convingere, voiu urmări totdeauna cu tărie și cu toată îndărătnicia îndemnul ei, fiind de credință că în acest chip slujesc și neamul meu și patria mea și țin totodată pas cu spiritul modern dela care aștept în viitor soluții mai norocoase în chestiunile noastre obștești.

Am ajuns la încheierea apărării, domnilor jurați! Dupăcum ați văzut, în cuvintele mele nu m'am trudit să găsesc acel fir al Ariadnei care m'ar călăuzi în labirintul legilor... L-aș fi căutat zadarnic și nu l-aș fi găsit. Eu nu cunosc legile nu știu paragrafi... Și probabil n'am să-i învăț... Imi dau seama că nu condicele legilor scrise orânduiește mintea omenească în avântul ei spre ideal!

În sufletul fiecăruia din noi natura zămislește anume sentimente de dreptate pe cari nivelul nostru cultural le întărește pas de pas. Aceste sunt mai puternice, căci sunt strâns înrudite cu firea noastră omenească și ne povățuiesc în ascuns în toate faptele noastre.

La acest sentiment de dreptate al d-voastră întărit de-un nivel cultural superior, la curățenia morală și la cinstea cetățenească, la aceste apele eu — ci nu la paragrafi, doar aceste imi spun și mie, că pe nedrept și spre rușinea libertății de gândire a veacului nostru am fost tras în judecată.

O telegramă din Blaj anunță că Luni noaptea în 16-17 Noemvrie piatra de pe „Câmpul Libertății“ și crucea de pe dealul viilor au fost aruncate în aer cu dinamită de mâni sacrilege, până acum necunoscute.

Vestea acestei sălbătăcii e atât de surprinzătoare, încât nu ne vine încă să-i dăm crezământ.

Așteptăm adevărarea ei, — și ne vom spune cuvântul....

cămașe murdare, ce-i cădea în jos peste nădragi până pe la genunchi. Era desculț, iar pe cap avea o căciulă de oaie, ieșită de soare, cu fundul spart.

— Așa e că te-am prins dormind?

Broscoi se uită la el lung, apoi întoarce capul. Omul însă avea chef de vorbă. Mai făcând câțiva pași de se așeză în fața lui Broscoi, se lăsă pe vine și începu cu graiul domol, mângâios:

— Știu eu că nu-ți place să stai de vorbă cu noi, dar am o socoteală cu tine.

Broscoi se uită mirat la el.

— Cu mine?

— Cu tine!

Broscoi își trecu gârbaciul de pe un braț pe celalalt și se găti să asculte.

Țăranul părea incurcat, nu știa cum să înceapă. Se frământă câțiva timp în loc ca spre a se așeză mai bine, apoi:

— Voiam de mult să ți spun, dar am tot dat zi după zi. Și pe urmă imi era și cam nu știu cum. Nu doar că-i vre-o treabă mare, dar vream să știu, cum dracu se face, frate, de nu te-am văzut măcar odată să duci la obor o vită prinsă pe locul meu. La alții ispașii se țin lanț și la mine...

Se opri ca să vadă ce zice Broscoi. Acesta tăcea; fața lui era ca și mai năpădită, aproape binevoitoare. Țăranul prinse curaj și ridicând glasul continuă:

— Și vitele mele, n'am eu păr în cap de câteori mi-le-ai dus la obor. Apoi dreptate-i asta?

— De ce nu ți-le-ai păzit?

— Dar de ce să le mai păzesc? Cum adevărat, tot satul să-și bage vitele în bucatele mele și eu să rabd, să nu zic nimic? Hai?

Broscoi nu răspunse. Își plimbă privirile peste întinderea câmpiilor, apoi căzu iar pe gânduri, părea că a uitat pe țăran. Acesta îl privea acum cu vrăsmășie și i zicea:

— Să vezi porumbul meu în ce hal este! L'a culcat pe tot la pământ și de ștuleți nici vorbă nu mai e, abia prin mijloc vre-unul-doi. Și eu nu te-am văzut pe tine măcar odată să aduci o vită, să zici: „Uite, asta am prins-o în porumbul lui Tănase“. Doamne ferește! Și dela alții în fiecare zi. Hai? Zi ceva, de!

Broscoi îl măsură din ochi de sus până jos.

— Ai mare noroc că sunt în toane bune astăzi...

Ochii lui Tănase sclipiră șireți.

— Destul! răcnî Broscoi.

— Dacă ai ști, mi-ai face și cinste numai să-ți spui...

— Nu mai vreau s'auz nimic, ai înțeles? Haiți!

— Și ce poruncești așa? Crezi că mi-e frică?

— Nu ție-o frică? zise Broscoi apucând co-diștea în mână.

Tănase îngălbeni și sări repede în picioare.

— Să nu dai c'o pătești cu mine!

— De, că nu dau! zise Broscoi întinzându-se pe iarbă. Știu că ești afurisit. Toată lumea-i afurisită, dar tu întreci pe toți. Nu ți-a făcut nimeni nici o stricăciune, știu eu, dar vorbești așa numai d'al dracului, că dacă-ți făcea vedeam eu, și... treaba mea. Ce tu crezi că țin cu cineva? Nu țin cu nimeni.

Broscoi tăcu o clipă, și-și aruncă privirile spre sat. Apoi: Știi voi cât am umblat eu? Am fost și prin țări străine, și peste tot am văzut că lumea-i a dracului, toți vor să ciupească unul dela altul și să-și bată joc. Câte crezi tu c'am pățit eu? Până am băgat de seamă că în lume dacă vrei să trăiești trebuie să fi și tu al dracului. Și d'atunci nu se mai leagă nimeni de mine. Tu ai avut mare noroc azi. Și uite așa cum sunt eu, tot sunt mai bun decât voi; că voi vă dușmăniți unul pe altul și ați fi în stare să vă mâncați ca lupii, dar eu nici nu dușmănesc, nici nu înșel pe nimeni. Eu dau fiecărui ce se cuvine, cum zice popa la biserică. Dar voi? Tu, de pildă, mi-ai plătit vre-un câștiu d'astă primăvară până acum?

— Dar mi-ai făcut mie vre-o treabă?

— Așa? Bine, vorbim noi, dar ia seama cât ești de afurisit.

Apoi, gândindu-te câțva:

Andrássy.

Iată un nume, neașunguresc, care se pronunță astăzi pe toată întinderea acestei țări, preamărit de unii, huiduit de alții. Acela care-l poartă e urzitorul fatalului proiect de lege, de care se leagă gloria și toată hula ce se îngrămădește asupra lui, dela un capăt al regatului la altul.

Cine este eroul acesta ajuns de o actualitate atât de mare? Este el un om de stat, ale cărui merite pentru țară sunt cunoscute? Este el o voință, o personalitate remarcată în toiu mișcărilor politice de până acum? Cuceritu-și-a încrederea Suveranului prin vre-o destoinicie și făcutu-s'a iubit poporului prin vre-o virtute deosebită?

Nici una, nici alta.

Figură destul de ștearsă, n'a adus cu sine în viața politică decât un nume ilustru al unui răposat ministru de externe al monarhiei. Fără nici un rol în viața culturală și politică a maghiarilor, a ajuns în guvernul de astăzi, grație situației haotice provocată de căderea liberalilor. Fire impulsivă de politician mediocru, în tot ce-a vorbit și făcut delă venirea sa la minister încoace, nu s'a știut niciodată ridică la un nivel mai înalt, continuând firul politicii înguste și oarbe a regimelor anterioare.

Ne aducem aminte de întâiul său discurs, în care s'a ocupat de naționalități. Ce vrăjmășie comună. Ce patimă de funcționar iresponsabil. Ce flașnetar de cântec vechiu! Nimic deosebit, nimic distins, care să ne fi arătat pe omul superior, chemat să îndrume politica țării pe-o cale mai bună și s'o scoată din labirintul în care o vârâse nenorocitul sistem al guvernării lui Tisza. Nici un indiciu, că acest om se va putea vre-odată ridică de-asupra patimilor, când va fi chemat să alcătuiască legi pentru cetățenii acestei țări.

Și iată-l pe el însărcinat cu alcătuirea unei reforme dintre cele mai radicale, din câte s'au făcut de 1868 încoace.

Iată un pitic, însărcinat cu deslegarea unei probleme mari. Se putea să nu iasă o pocitură? Pot idei generoase să răsară în minți întunecate de ură?

Noi știam dela început că domnul Andrássy nu este la înălțimea misiunii sale. Nimeni dintre noi nu putea crede, că un ministru care-și inaugurează activitatea cu discursuri violente la adresa unei părți a cetățenilor, că acela care gătuște ca nimeni altul libertatea presei, va fi capabil de a realiza acel gând drept și măreț, de care se legau așteptările noastre ale tuturor. A fost însă altceva ce ne-a făcut să fim cu răbdare. A fost că, dacă Andrássy ca personalitate nu însemnă nimic și dacă se dovedise de înverșunat adversar al nostru, el eră totuș un exponent al Coroanei, un exponent aproape impersonal, care în chestiunea reformei electorale nu avea să fie decât interpretul unei voințe mai înalte.

Lucrurile s'au întâmplat însă altfel. Prin un întreg concurs de împrejurări Coroana n'a stăruit până la sfârșit și iată-l pe micul, pe îngustul și întunecatul conte lăsat la largul lui și ieșind în vileag cu o lege după chipul și asemănarea lui, fruct al aceluiș nebun egoism de rasă, operă a aceleiași îndrăzneții. Așa cum este, căpoceala asta imitată după modelul belgian și botezată lege electorală, nu are nimic comun cu dorința Coroanei și mai puțin cu dorința popoarelor, — ea nu este decât un avort al minții lui Andrássy și al celor de-un calibru cu dânsul.

S'a spus undeva, că acum, după ce Suveranul a dat întâia sancțiune elaboratului ce tinde a ne decapita, ar trebui să fim mai în rezervă cu protestările, căci mișcarea noastră s'ar putea considera ca o ostilitate împotriva Coroanei. Nu este exact. Noi nu desconsiderăm acel proiect decât drept o expresie a patimilor guvernului, drept o sfidare la adresa majorității cetățenilor și nu voim să facem pe nimeni altul responsabil, decât pe alcătuitoarea lui. Acela care trebuie combătut la extrem rămâne tot

Andrássy, falsificatorul și mistificatorul voinței regești, el a aruncat această otravă în milioanele de suflete, acest măr de grozavă discordie.

Iar cine a sămănat vânt, — să se cere furtună!

Candidat oficios, ori neoficios? Ni-se pune această întrebare:

În fața *statutului organic* ne întrebăm: Poate fi vorba la alegerile de deputați congresuali de candidat oficios???

Mărturisim, că am cetit și rescetit această lege fundamentală a *bisericii ortodoxe române* din această patrie și *nicăiri* nu am dat peste această numire.

Cu toate acestea ne vin epistole pe cari le avem la mână, că în aproape toate cercurile au fost două feluri de candidați: *oficioși* și *neoficioși*. Avem epistole dela protopopi, preoți și învățători, cari mărturisesc, că li s'a scris *oficios din centru* să aleagă pe cutare agreat pus.

În urma acestui *abuz* *nemai pomenit*, au căzut cei *mai inteligenți și mai buni oameni* ai noștri.

De o bună vreme din centrul mitropoliei se fac candidările prin o *consfătuire a celor de o pânură*; de astădată s'a făcut de un *birou restrâns*. Quosque abutere...?

REVISTA POLITICĂ.

Proiectul lui Andrássy înaintea Camerei. Cum am anunțat deja, în ședința de Miercuri a Camerei deputaților ministrul de interne contele Andrássy și-a prezentat proiectul despre votul plural, — în cadrele unui discurs intrerupt, des, de naționaliști și democrați, cari îi aduceau mereu aminte de cuvântul de onoare... de votul universal promis cu atâta solemnitate.

Proiectul prezentat nu diferă într-un nimic de proiectul ce-l publicase, cu mai multe săptămâni înainte, „Népszava” și, pe urma lui, toate ziarele din țară. Discursul contelui Andrássy, deasemenea nu cuprinde nimic nou. E ținut tot pe coarda obișnuitelor fraze patriotice despre „menținerea egemoniei maghiare”...

Pentru studiarea proiectului a fost aleasă o comisie parlamentară de 31 de deputați. Clubului deputaților naționaliști li s'a făcut propunerea să candideze și el trei membri în comisia aceasta

— Vezi? d'aia nu puteți trăi voi fără zapcii și fără primari și fără pândari...

În acelaș timp, auziră un fășiit în porumb. Tânase întoarse repede capul și văzând calul lui Broscoi, cum întindea de un știulete:

— Vezi cine strică bucatele oamenilor? Uite!

Arătând cu degetul spre cal se uită drept în ochii lui Broscoi și rânjea. Acesta se învînețî de furie și se repezi la cal, îl scoase de căpăstru afară din porumb și începî să-l lovească cu gârbaciul pe spinare. Vita trăsărea speriată supt ploaia de lovituri învîrtindu-se în jurul lui Broscoi. Tânase râdea, dar Broscoi, ca ieșit din minte lovea mereu, până ce vita pătrunsă de durere se oprî deodată în loc și-și aplecă capul. Lui Broscoi i-se părî că aude un scâncet ușor. Se oprî și puse mâna pe botul animalului. Acesta ridică capul își înfipse căutătura speriată în ochii lui Broscoi, tremurând. Tânase râdea mereu.

— Ar trebui dus la obor, nu așa!

Broscoi nu se mai putî stăpâni.

— Ce-ai zis?

Și se repezi învîrtind gârbaciul. Dar Tânase o și rupsesse la fugă.

Broscoi îl privea cu ochii plini de năcaz, și după ce nu-l mai văzî se apropiă de cal și începî să-l mângâie pe frunte murmurând:

— Aforisită lume!

Drept răspuns, calul își întinse gâtul pe

umărul lui. El stetea nemișcat, pe gânduri cu obrazul lipit de coama calului.

Iar soarele la namezi, cădea drept peste câmpul încins, adierea încetase; nu se vedea nici o mișcare, nu se auzea nici o mișcare. Părea că toată firea doarme.

Când intră în sat Broscoi stătu mult la gânduri până a se hotărâscă a se duce acasă. Gazda lui ședea la marginea cealaltă a satului într-o căsuță compusă dintr-o odaie și-o tindă. În fața casei se întindea o bătătură mică plină de bălării, într-un colț se vedeau câțiva pomi piperniciți. Cum intră în curte, Broscoi își aruncă ochii în toate părțile și când dete cu ochii de Floarea, fata gazdei, ce ședea jos pe iarbă la umbra unui zarzăr, inima lui începî să zvâcnească și rămase câțiva timp nedumirit, gândindu-se ce să facă.

Eră vreme de când dragostea nu-i mai da odihnă, și azi se hotărâse să isprăvească. Și nu știa cum să facă mai bine: să-i spuie ei mai întâi, să vază ce zice, ori s'o ceară de-adreptul lui Mitrea.

Floarea cum îl văzî întoarse capul într-altă parte, și cât s'a învîrtit Broscoi prin curte, nu s'a uitat la el măcar o clipă.

Atunci el se hotărî să intre în casă.

Mitrea tocmai zicea femeii sale:

— Și ce-o să mai fac acum? N'a vrut, n'a vrut? Ce să fac? Se plâng, să jelesc? De ce?

Folosește la ceva? Nu folosește la nimic. Eu țin minte ce mi-a zis tata: „Trăiește și tu cum dă Dumnezeu și nu te gădi la năcazuri că vin ele și așa”.

Femeia căută la el cu dispreț:

— Păi d'aia ești tu așa de pricopsit, de n'ai nici de unele.

Mitrea se așeză în fața ei amenințător.

— Și crezi tu că eu n'aș voi să am? Dar dacă așa e orânduită lumea, unii să aibă prea mult și alții de loc, cine-i de vină?

Ori nu cumva o s'o schimb eu?

Și clipind din ochi către Broscoi:

— Vezi? Aici e totul!

Broscoi se uită lung la el.

Mitrea eră un om înalt, slab, cu mișcările domoale, tacticoase. Eră îmbrăcat în nește straie, ce fuseseră o frumusețe în vremea lor, dar care acum erau numai petice. Eră sărac lipit pământului și de ce s'apucă îi ieșă tot în sac. Și cu toate astea eră foarte mulțumit; nici odată nu l-a auzit cineva blestemându-și soarta. Numai el din tot satul c'a găsit să găzduiască pe Broscoi, când a picat aici fără nici un rost, și fără nici un rost, și fără nici o pară în pungă. N'avea decât o odaie și o tindă dar li eră de-ajuns. Iarna dormeau cu toții în odaie, nevasta lui cu fata într-un pat, ei doi într-altul. Vara dormeau cu toții sub stelele cerului. Au trăit de minune împreună; tot ce aveau puneau d'avalma; nu se

Clubul, însă a refuzat candidarea și a hotărât, în același timp, ca toți membrii clubului, aleși în comisiile Camerei, să-și dea dimisia, fiindcă clubul nu poate admite un constituționalism fals și nu poate să primească locuri în comisiile de nici o importanță, rămânând excluși de celelalte comisii de importanță pentru toate chestiunile ce se desbat în cameră.

Hotărârea aceasta a fost adusă la cunoștința Camerei prin o scrisoare demnă ce a adresat-o dl Mihali, președintele clubului, — președintelui Camerei Justh Gyula.

Proiectul lui Andrassy va suferi, cu siguranță modificări mai mari sau mai mici și în comisia aceasta, în tot cazul însă principiile — false — ale proiectului vor rămâne nealterate.

Cu toate că guvernul dispune în Cameră de o majoritate zdrobitoare, discuția asupra proiectului va da prilej la lupte parlamentare înverșunate. Proiectul va fi combătut, cu energie, nu numai din partea deputaților naționaliști, ci și din partea deputaților opoziționali maghiari, cari vor să alcătuiască un bloc opozițional unitar ca lupta lor să poată fi cu atât mai energică. Din acest bloc opozițional ar face parte membrii partidului stângii extreme (Langyel Zoltán, Nagy György etc), cei 4 deputați democrați (Vázsonyi, Bródy, Leitner și Pető) și ceilalți vre-o câțiva în afară de orice part.de (Polonyi, baronul Bánffy, Eötvös Károly).

Discuția proiectului de reformă electorală abia se va putea începe în primăvara viitoare. Până atunci are să se discute budgetul anului 1909, legea despre anexarea Bosniei și Hertegovinei, și alte proiecte de lege de mai puțină importanță actuală.

Și până la primăvară multe lucruri se mai pot schimba. Oamenii trăiesc și mor...

Conferență națională. Situația grea creată nouă românilor prin sancționarea prealabilă a proiectului contelui Andrassy ne impune datoria să ne gândim cu toții la mijloacele cu cari vom avea să ne apărăm împotriva atacurilor ce ne așteaptă în viitor. O parte a presei românești, în frunte cu „Tribuna“ din Arad, pledează cu foc pentru convocarea unei mari adunări naționale, — asemenea celei ținute în Blaj — la 3/15 Mai 1848!

Idea convocării acestei adunări o desvoaltă, mai pe larg, și deputatul cercului Beiuș, d-nul

Dr. Vasile Lucaciu, într'un articol prim din „Lupta“ încheind cu următorul apel:

„De aceea, în primul rând mă adresez venerabilului președinte al partidului nostru național, George Popp de Băsești, și-l rog să se pună în conțelegere cu preasfințiii noștri Arhieri, cu clubul deputaților naționaliști, cu toți factorii vieții noastre politice naționale, și sperăm că patriotismul lor cald și luminat de iubirea națiunii, simțul nobil de înalte datorințe către tron, către biserică, către patrie și neam, — vor afla calea și mijloacele juste și trebuitoare pentru realizarea acestei dorințe obștești a Românilor“.

Avem și noi nădejdea că proiectul lui Andrassy care tinde la nimicirea noastră va avea darul mare de-a strânge toată românimea într'o singură tabără mare, — fără să mai țină seamă de micile chestiuni ce, în urma îngustimii de suflet a unora și altora, în atâtea rânduri ne-au ținut divizați.

Libertatea de presă în Ungaria. „Tribuna“ din Arad se bucură, de-o vreme încoace, de o deosebită atenție din partea procurorilor statului. Abia a fost pus în libertate redactorul ei responsabil care, luat din pat, a fost escortat la Oradea-Mare pentru a fi ascultat într'un proces de presă, — și săptămâna trecută a avut să îndure din nou o volnicie...

Vineri după amiază s'au prezentat la redacția „Tribunei“ un ofițer de poliție și doi agenți secreți și au procedat la o percheziție domiciliară pe baza unui ordin telegrafic al procuraturii din Oradea-Mare. Redactorul responsabil a fost somat să extradeze manuscrisul unei telegrame a studenților universitari din Belgrad către universitarii din București, — publicată în „Tribuna“ la 4 Noembrie. Inzadar a declarat dl Savu că nu mai posedă manuscrisul, că telegrama e numai o traducere din „Neue Freie Presse“ din Viena, — agenții secreți au răscolit, mai bine de un ceas, toate hârtiile redacției și administrației... Firește cu toate aceste are să urmeze proces de presă și condamnare...

Fată cu „Neue Freie Presse“, însă, stăpânitorii noștri nu se gândesc să ia vre-o măsură... și ziarul vienez a săvârșit aceiași crimă“...

Ei, numai cât dacă la noi s'ar măsura cu măsura dreaptă, — ne-am mai putea oare mândri cu falnica noastră „libertate de presă“?

o

Criza de cabinet în Austria. După tratative de mai bine de o săptămână, baronul Bienerth, însărcinat cu formarea noului cabinet, a fost nevoit să anunțe Maj. Sale că n'a reușit să alcătuiască un cabinet sprijinit de partidele mari. Cauza eșecului său e că n'a putut să găsiască nici o soluție pentru aplanarea conflictului între cehi și germani.

Bienerth a cerut și primit dela Maj. Sa autorizația să formeze un cabinet de funcționari (Beamter-Ministerium), din care fac parte trei cehi și doi poloni, restul germani. Nuoii miniștri sunt toți sefi de secție.

Reichsrathul va fi convocat pe sfârșitul lui Noemvrie.

Săraca constituție a marelui Andreiu!

Brașov, în 27 Octomvrie v. 1908.

Sub acest titlu ați publicat în numărul din urmă al prețutului DV. ziar o notiță foarte adevărată și foarte la timp venită. Eu cred, că titlul dat de DV. la aceea notiță trebuie să rămână în permanență în foaia DV. independentă. Aci vă trimit și eu ceva pentru această rubrică a rușinii și a durerilor noastre.

La alegerile pentru congresul național-bisericesc în cercul Brașovului am avut 2 candidați mireni, unul candidatul stăpânirii și al neamurilor având ca prim cortez, pe protopopul locului și altul independent. Nu-i numesc cu intenție pe candidați, pentruca să ocolesc orice aparență de preocupări personale. Nu vorbesc nimic despre campania de mituire și de beție ce a purtat-o unul din cei 2 candidați, nici faptele probate de cortez electoral al protopopului cari nu s'au petrecut în public, dar rețin numai faptele petrecute în fața lumii și deci deplin controlabile, ca să se vadă unde am ajuns cu viața constituțională în biserica noastră, în această eră nouă de toleranță a nelegiurilor.

Vineri, în 24 Oct. v., cu 2 zile înainte de alegere, fruntașii din parohia bisericii Sf.-lui Nicolae din Brașov, grupați în jurul candidatului independent, au socotit că trebuie să se intrunească la o consultare *confidențială* spre a discuta în cerc intim ce vor trebui să facă în fața acțiunii din crășme ce se pornise de adversari. Spre acest scop s'a lansat o listă cu adrese pe nume, prin care *personal* au fost invitați pe seara la 6 ore în localul școlii froebeliane ro-

certaseră nici odată. Acuma însă, văzând că femeia plânge, Broscoi nu se putu opri de-a zice:

— Ești moale Mitrea. Asta e. Ai ajuns să te calce toți în picioare.

— Văz, răspunse Mitrea, dar pas de fă ceva. Și-apoi pentruce, mă, că tot acolo ajungi. Uite-te la tine, că ai speriat satul de îndrăcit ce ești. Ei și ce folos? Ce folos, mă? Că fug muierile și copiii de tine ca de necuratul? Asta ți-e isprava?

Broscoi își trânti cu putere palmele pe genunchi.

— Asta e! Să tremure lumea de tine și ce-oi zice să fie zis; asta e, pricepi? Nu să-și răză și copiii de tine.

Mitrea îl privi lung:

— Mă, da ce ai tu azi?

Atunci Broscoi pricepu că a apucat o cale greșită și cum îi eră tare grea acuma să mai aducă vorba despre ce-i ardea lui, se hotărî să mai amâne. Se sculă repede de pe scaun și zise:

— Știi ce? Vii mai pe urmă pe la cărciună?

Mitrea își îndesă căciula pe urechi și se grăbi să răpunză.

— Cum să nu!

*

În cărciună nu eră nimeni. Foarte mulțumit de această împrejurare Broscoi se așeză la o masă și ceru vin și ceva de mâncare.

Măncă încet, părea că nici nu privește la ce bagă în gură. Și după ce isprăvi, își puse capul în palme și-și pironi ochii asupra unei pisici ce și lingea liniștită labele pe un scaun. Băiatul moțâia în ușe, din odaia alăturată se auzea sforăitul puternic al cărciumarului, peste drum țipă un copil.

Din când în când Broscoi umplea paharul și-l golea dintr'o dată, ca să-și facă coraj. Avu vreme să golească astfel vre-o trei jumătăți, până se ivi Mitrea. Acesta se duse drept la masa lui Broscoi, se așeză pe-un scaun în fața lui și fără să zică un cuvânt își puse fața în palme și încep să ofteze.

Broscoi se uită la el cu mirare.

— Dar ce ai?

— Ce am? Zise Mitrea trântindu-și palmele pe masă. Nici dușmanilor nu le-aș dori să aibă ce am eu.

Zicând acestea se uită țintă la Broscoi.

— Mai bine cădeă casa pe mine măi frate decât să mai dau ochii astăzi cu Tănase.

Și printre dinți:

— Ah! drăcoai, cum își bătut ea joc de bătrânețele mele!

O disperare atât de mare eră zugrăvită pe fața lui că Broscoi nu mai putu răbdă.

— Spune-mi frate ce e, ce ai?

Omul încep să se bată cu pumnii în cap.

— Asta mă omoară zicea el, să știi că asta mă bagă în pământ. S'a isprăvit. Unu! atâta mi-a fost. Dar să mă bată sfântul dacă n'oi face una.

Tăcu câteva clipe, apoi de-odată:

— I-a prins! Mi-a spus el, Tănase că i-a prins! Fata mea, copilul meu, crescut de mine... Ferește-o maica domnului să nu-mi cază 'n mână!

Broscoi sări în sus tremurând și apucă de umeri pe Mitrea.

— Cu cine? îi răcnea el la ureche. Cu băiatul lui?

Mitrea făcu semn din cap.

— Și nu i-ai sucit gatul?

— Pentruce? Și pe urmă nici nu-i acasă. E la târg. Vine tocmai diseară...

Broscoi nu-l mai ascultă. Și făcu un vânt de se prăvăli la pământ cu scaun cu tot, apoi se repezi ca o săgeată pe ușe, încăleacă și porni în goană.

*

Se întoarse noaptea acasă și cum intră în curte dădui cu ochii de nevasta lui Mitrea, ce stă ghemuită pe prispă oftând. Floarea stă la colțul casii.

Dinăuntru se auzeau gemete.

— Ce să mă fac? Ce să mă fac? se văita femeia când văzu pe Broscoi. A turbat de tot.

Broscoi pricepu ce trebuie să fie și zise cu hotărâre:

măne, câțiva tovarăși de principii la o consfătuire *intimă*. Seara la 6 care, când cei invitați începură să se prezinte unul câte unul în localul indicat. I-au aflat spre uimirea lor ocupat de o ceată de oameni necunoscuți, dar care miroșă binisor a rachiu. Erau antărții candidatului adversar, comandați aci ca să facă scandal. Cei invitați erau scandalizați la culme de această necuvintă și inițiatorii întrunirii se sfătuiau, că ce să facă în situația creată. Însă înainte de ce s'ar fi hotărât la ceva, iată că se deschide ușa și acum intră în local — neavizați și nechemati de nime, bine știind că aci aveau să se consulte adversarii lor constituționali — ghiciți cine? Statul major al candidatului stăpânirii: *în frunte cu protopopul Brașovului* (primul corteș al lui) și cu însuș candidatul acestuia.

În situația aceasta, ca să evite un scandal ne mai pomenit, *o încăierare inevitabilă*, convocatorii întrunirii s'au retras și au părăsit localul, lăsându-l în prada celor nepoftiți și nechemati. Un urlet ca de fărâ s'a ridicat atunci în sală. Eră pentru bucuria primului succes. Și acum *protopopul Brașovului*, se repede la masa din mijloc și rostește un discurs de corteș electoral pentru candidatul stăpânirii ce stă lângă el, cu o furie și o înverșunare cum nu s'a mai auzit față bisericăscă grăind. Mi-am însemnat începutul discursului, a fost un citat din Eminescu (sărmanul Eminescu la ce a ajuns!):

„Cine a 'ndrăgit străinii mănă-i-ar inima căinii!“

Ca să înțeleagă lumea rostul acestei introduceri, trebuie să se știe, că domnul protopop al Brașovului și candidatul său au aflat, că cea mai puternică armă contra candidatului adversar, care *nu e trocur băștinaș din Brașov*, este să-l prezinte ca *străin*, sau în dialect: *găgan* și să provoace ura cea mai desfrânată între fiii aceluiaș neam pe lozincă de: *trocari și găgani!* Alocuțiunea nedemnă a acestui înalt dignitar al bisericii, chemat a stă sus peste partide și a împacă divergentele, iar nu a le mări, a avut efectul dorit între cetășii alcoolizați și se auză clar de afară cum răcneau: jos cu găgani! trăiască ai noștri! Nu știu ce s'a mai întâmplat. Scărbit până în adâncul sufletului, am plecat spre casă.

Am înțeles, că a mai vorbit și D-l candidat protopopesce, — și — a doua zi a scos o ediție separată din fițuca sa locală, publicând în mândrie și triumf actul de vitejie săvârșit.

Aceste s'au petrecut în Brașov, la anul d-lui 1908 Octomvrie în 24. Dar acesta a fost numai preludiul.

Până acum d-l protopop a lucrat ca om *privat*.

Duminecă, în 26 l. c., ziua alegerii, avea să-și arete puterea sa *oficială*. Biserica în discursul liturghiar eră neobicinuit de împopulată. Eră să ne bucurăm de acest fapt. Dar bucuria ni se curmă dela început, când ne convinserăm, că duhoarea ciudată de rachiu — neobicinuită în biserică — biruește mirosul de tămăie. Fete suspecte, ne mai văzute la sf. biserică, o serie de tipuri de alcoolști cu privirile lor încruntate și idioate, erau fondul, din cari ieșiau în relief figurile obrăznicește provocatoare ale agenților electorali puși să comande turma.

După liturghie d-l protopop al Brașovului deschide sinodul electoral mirenesc și prezintă o listă scoasă din buzunar pentru constituirea biroului și a bărbaților de încredere; agenții dau signalul și se produce un urlet general în biserică. În urletele acestea se prezintă o contrapropunere, propunându-se alt birou, nu cel dictat de d-l protopop. D-l protopop o comunică și pe aceasta. Apoi mai cetește odată lista sa și întreabă, că cine e pentru ea. Agenții dau signalul fără ca să știe de ce e vorba, căci în urletele asurzitoare numai cei din nemijlocita apropiere a protopopului au putut înțelege întrebarea, sutele de alegători absolut nimic nu au auzit. La signalul dat s'a auzit un nou urlet, un amestec nebun de: jos cu ei, trăiască, ai noștri, găgani, afară cu ei, — din cari nu puteai înțelege nimic. Vr'o 8—10 inși au ridicat mâinile spre votare. Și'n momentul următor (toate acestea s'au petrecut în câteva secunde) numai vedem că d-l protopop se scoală dela masă, declară aleși pe candidații săi, cari comandați să stea lângă el, momentan au luat cu asalt masa. Zădarnic s'a cerut de frunțașii intelectuali să-se facă votare în regulă, să se numere voturile, — jurații au anunțat protest contra volniciei. D-l protopop mândru de această volnicie ne mai pomenită, declară răzând: acum puteți tot protesta, e gata, volnicie nevolnicie ti făcută și-i treaba mea! Președintele dictat de d-l protopop, un tânăr profesor băștinaș, a condus apoi această farză electorală într'un mod demn de-a fi întruchipată de condeiul lui Caragiale. Îndată agenții cetelor

de bețivi se grupară într'o extremă îndesuială în jurul mesei biroului sinodal și d-l preșident cerea, ca fiecare votant să-și facă loc cu coatele prin falanga din jurul d-sale, ca să-și de-a votul la masă în fața lui. Dar ca să i-se facă loc votantului, bine înțeles că de asta-i pasă mai puțin. Astfel încât eră o adevărată canosă a face calea prin duhoarea de alcool până la masa prezidială. Numeroși alegători au preferit să nu voteze decât să fie nevoiți a face această cale. Scandalul se porni îndată la început. Între primii votanți (votarea se făcea după alfabet) fu chemat venerabilul director în penziune al școlii noastre de fete din Brașov, septuagenarul Ioan Aron, care din întâmplare stătea în partea aceea a bisericii, căreia-i întoarse spatele d-l preșident. Auzindu-și numele răspunse: acil „Nu te văd, nu te cunosc“ răcnî preșidentul, „să vii aici înaintea mea“. Bătrânul după o grea luptă ajunsese în nemijlocita apropiere a preșidentului, dar în îndesuiala enormă a cetășilor nu mai putu înainta. Înzadar strigă bătrânul că e aci lângă d-l preșident, numai să se întoarcă spre el să-l vadă. „N'am ochi în spate“ sbiară d-l preșident. Și eră să nu i primească votul, dacă scandalizarea produsă la elementele independente din apropiere nu l-ar fi înduplecat să-și schimbe părerea. După câteva minute acest scandal ne mai pomenit se repetă cu un alt alegător, profesorul gimnazial Dr. Ioan Bunea, acum colegul d-lui preșident, iar odinioară profesorul său pe băncile școlii. Acum farza prezidială ajunsese la culme, — căci d-l Bunea stă față în față cu d-l preșident, și cum e și de statură înaltă se ridică cu un cap peste mulțime. D-l preșident îl vede și se adresează direct către el, dar îl somează să vină aci la masă — adecă să faci calea scărboasă până la el spre a fi huiduit la comandă. D-l Bunea îi strigă, sunt aci, mă vezi, nu mă pot duce până la d-ta. D-l preșident și elev de odinioară al d-lui Bunea, răcnește: nu te cunosc, să vii aci. Ceata bețivilor urlă: jos cu găgani, afară cu el, nu ne trebuie votul lui! Abia după un scandal ce a durat mai multe minute, văzând d-l preșident, că nu-l poate sili pe d-l profesor să se deosească în fața lui, — de frica protestului eventual, — i-a primit votul și dela distanță.

Ceata bețivilor a fost instruită înainte, ca să huiduiască pe toți votanții adversari și să terorizeze astfel pe alegătorii independenți. Fiecare vot dat candidatului independent eră primit de acelaș

— Fii pe pace! Haide cu mine înăuntru, că știu eu ceva să-l imbunez.

Ochii lui străluceau în bătaia razelor lunii. Mergea drept hotărât și ea îl urma mai mult târâtă decât de bună voie.

Cum intrară în casă Mitrea începă să zbiere:

— Unde e? Aduceți-mi-o aici, s'o judec eu, să vedem...

Femeia începă:

— Ci ca mai astâmpărăte măi creștine, ce vrei să-i mai faci acum? Vezi mai bine de-l sileste s'o ia...

— Mai bine să mănânce pământ decât pâinea lui Tânase, ai auzit? Și-apoi crezi tu c'o ia? Ala s'o ia? Atăta rău!

— O s'o ia, vezi bine ce? o să-i cresc eu copilu?

— Copilu? răcnî Mitrea. Copilu? Aaaa! Șarpe care va să zică...

Și se repezi asupra ei.

Cu multă greutate Broscoi izbuti s'o scoată din mâinile lui și să-i facă vânt pe ușe.

— Ah! răcnea Mitrea mi-ai mâncat cîntea. S'a isprăvit cu voi!

Se trânti în pat cu fața în jos și începă să geamă infundat. Broscoi se uită cu milă la el și se întrebă dacă e bine sau nu să-i spuie totul. Dar cum să-i spuie? Ochii lui se pironiră pe icoana de hârtie, ce sta atârnată în peretele dela

răsărit. Pruncul Ișus, gol, în poalele maicii sale, părea că îl privește zămbind, binecuvântându-l.

Broscoi tresări și începă să se uite cu grije împrejur. Nu eră nimeni decât el și Mitrea, care horcăia de durere ca o fiară în agonie. Broscoi se uită mult timp la el gândindu-se:

— Să-i spul drept? Nu? Dacă-i spul... cine știe? Să nu-i spul? Bănuește.

Mintea i-se întunecă.

— Tot mai bine să nu-i spui!

Se apropie de pat, puse mâna pe umărul lui Mitrea și-l sgudul.

— Haide, nu mai plânge, ca muierile...

Omul se mișcă din loc.

— Îți vine ușor ție să zici așa.

Broscoi oftă. După câteva clipe de tăcere, Mitrea zise cu glasul stins:

— Nu mai am ce să le fac. Să le dau dracului; dar și vieța mea s'a dus, s'a isprăvit.

Și-și pironi ochii în tavan. Obrajii îi erau umezi.

Broscoi nu mai încercă să zică nimic și se îndreptă spre ușe cu pași șovăitori. De două ori se oprî în loc, întoarse capul ca spre a zice ceva, dar n'avu putere. Abia când fû în prag, rosti, cu frică par'că, uitându-se în toate părțile:

— Rămăi cu bine!

Mitrea nu i răspunse.

Ajuns pe prispă Broscoi se oprî în loc. Calul, legat de un stâlp, ciuli urechile, așteptând șueratul stăpânului, căinele începă să se gudure.

Dar el nu luă seama, ci răscolea din ochi curtea. Drept înainte, pe lângă cei câțiva pomi, privirile i-se perdeau pe întinderea câmpului, pe care luna plină îl scaldă într'o mare de lumină. Auzi un fășit ușor între pomi și se îndreptă într'acolo. Și cum se apropie, un glas sfios îl întrebă din umbră:

— S'a culcat?

— Nu! răspunse el. Unde ești?

Floarea se arătă în lumină Broscoi rămase o clipă locului, mut. Cu ochii ei albastri, pâlâși, de o tristețe fără margini, cu fața-i palidă și buzele strânse, în această lumină nesigură, pe fondul întunecos al frunzișului, avea un farmec nespus. Lui Broscoi i-se părea că are în față o apariție din povești. I-ar fi venit să cază în genunchi, și la amintirea celor întâmplate, ochii lui se umeziră. Și ședea unul în fața altuia tăcuți, așteptând fiecare ca celalalt începă vorba. Floarea atunci văzu pe mamă-sa, apropiindu-se în vârful degetelor de fereastră și privind înăuntru. Ea se trase în umbra unui zarzăr. Mișcarea aceasta în-sufletî curajul lui Broscoi.

— Ascultă, Floareo, începă el cu glasul pe jumătate, vezi bine că nu mai e de trăit cu Mitrea...

cor de urlete: jos cu el, afară cu el, ușa! jos cu găgani, trăiască ai noștri!

Cu această tactică bine ticluită, d-l protopop, șeful acestei bande, și-a ajuns perfect scopul. Un număr mare de alegători independenți, rușinați de cele ce se petreceau în biserică, se strecurară unul câte unul de-acolo: tot așa făcuse alții, cărora le eră scârbă să facă tura prin grămada de alcoolisti, pentru ca să poată vota. Iar alții mai slabi de inger, de groaza huiduelilor, votau cum le strigau în ureche cetele din jurul mesii. Se înțelege, că în sgomotul asurzitor de huidueli și injurături adeseori nici nu se mai auzia că pentru cine votează alegătorul, — ci bănuiau numai din strigătele pro sau contra ale cetașilor plătiți.

S'a petrecut aci (în biserică!) scene ce-au umplut cu scârbă orice suflet românesc. Huiduiți au fost cu expresiuni, dintre cari unele nu se pot reproduce, toți dar absolut toți, cari nu au votat cu candidatul protopopului. Huiduitu-l-au pe bătrânul profesor gim. Paul Dima, — huiduitu-i-au pe venerabilii epitropi ai bisericii I. Lupan și Vas. Muntean, dintre cari cel din urmă a făcut danii pentru biserică și școală în valoare de mai multe mii de coroane. Și, accentuez, d-l profesor-prezident *nici o singură dată*, măcar de formă, nu a făcut atent pe nimeni, ca să lase curs liber alegerii și să nu mai terorizeze alegătorii, — nu a luat în apărare, cinstea și demnitatea atacată a nici unui votant!

Ni-se strângea inima de durere și de rușine, când vedeam în public sutele de școlari dela școalele noastre medii și superioare azistând la acest spectacol grețos și văzând cum educătorii lor sunt huiduiți și insultați pentru curajul convingerii lor, în exercitarea datorinței lor de fii credincioși ai bisericii, — și această sub prezidiul și scutul unui profesor!!

Se înțelege că farza aceasta electorală va fi protestată, căci prin ea s'a falsificat de fapt toată alegerea. Dar nu de asta se tractează aci! Ci de *spiritul ce a intrat în viața noastră bisericească constituțională*. Și de aceasta ne doare pe noi, de aceasta ne este rușine. Iar spiritul *de sus* vine, — ceeace e și mai grozav. De sus? apoi dacă *sus*, în centru, nu s'ar tolera astfel de fărâdelegi, s'ar putea oare să se găsească un protopop, un candidat de deputat în funcțiune înaltă bisericească-școlară și un profesor de școala confesională, care să insceneze în prima parohie

a arh-diecezei astfel de scandale? Ar fi îndrăznit un protopop și un profesor să facă așa ceva pe vremea lui Șaguna?

Impunitatea asigurată de sus este singura explicare a acestor fapte.

Aci este rana noastră și pe-aci va intra microbul nimicirii prin noi înșine, în biserica noastră.

D. r.

Nota Redacției. Chiar în ziua când se petreceau acestea la Brașov, în Sibiu circula știrea că a reușit candidatul „oficios“, anumiți domni dela consistoriu arătau o listă chilometrică, cu numele votanților tot „oficioși“.

CRONICA LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ.

Victorien Sardou, pe lângă un scriitor de mare valoare, a fost și un om admirabil.

Dacă și-ar fi scris memoriile, ar fi povestit lucruri strașnice.

Autorul dramatic, inventatorul atâtor conflicte dramatice, cercetătorul pasionat al sufletului omenesc, trăia în el înainte de a-și scrie întâia dramă. Ii plăcea să se amestece în toate aventurile interesante, din toate domeniile. Se vâra ori unde știă că va afla un lucru nou de povestit. Când s'a spânzurat poetul Gérard de Nerval, Sardou a fost cel dintâi care a alergat acolo, a luat note, a desemnat locul și împrejurimile, — și din schița lui, s'a putut afla mai târziu că locul unde eră fereastra de care s'a spânzurat Gérard de Nerval, acuma e cușca suflerului dela teatrul Sarah-Bernard un ceas după ce găsisse pe Nerval mort, Sardou reconstituia o crimă, într'un hotel...

Din prietenia lui cu d-na Metternich, Sardou povestește prietenilor următoarea anecdotă...

„Am rugat-o să-mi spună ceva despre soțul ei. Și mi-a spus o amintire a lui Metternich, privitoare la Napoleon:

Eră într-o seară de Noemvrie, după vânătoare. Răcoarea nopții pătrundea în salonul de recepție cu toate că ferestrele erau închise. Împăratul eră rău dispus. Iși încălzea picioarele la cămin. În jurul său, un grup de cinci șase persoane. Erau tot suverani sau prinți domnitori. În fund, o mulțime de diplomați și mareașali d'ai imperiului, se țineau respectuoși la o parte. Printre ei eră și Metternich, care se uita cu atenție la Napoleon. Acesta părea nerăbdător, nervos... Întrebare odată de ce nu-i gata cina. Numai decât, un mare șambelan alergase să dea ordine. Trecură zece

minute, fără să se reîntoarcă. Încruntându-și fruntea, Împăratul scoase ceasul, se uită la el și zise, cu glasul sec: „Rege al Neapolului, ia vezi, de ce nu e cina gata?“

„Niciodată — spune Metternich nu mi-a părut așa de mare monstruoasă putere a acestui om, decât auzindu-l cum dă unui rege asemenea comisioane...“

În ziarul „Viitorul“ se publică interesante scrisori dela românii din Turcia, iscălite Cara-Borun.

Reproducem sfârșitul unei scrisori din acestea publicate zilele trecute:

...Și la răsul sclavilor, cărora le-am rupt lanțurile, și la răsul sclavilor, pentru cari părinții noștri mâncau pâine cu ceapă ca să trimeată obolul lor, udat cu lacrimile străinătății pentru țara elină, pentru care străbunii noștri au vărsat sângele lor, la răsul sclavilor, ne sângeră inima nouă, celor ce suferim pentru un ideal, urmărit cu jertfe și stropit cu sânge...

Si tot nu disperăm și nu vom despera, căci existăm, deputații lor sunt ai noștri și chestia greacă din Macedonia este a noastră!... Apoi avem și noi o stea protectoare, la care să ne îndreptăm ochii în vremuri de restriște; urmărim și noi steaua celor 10 milioane de români cari sunt departe de noi; vedem și noi o scăpare dincolo de mare, la aceia ai căror strămoși ne-au adus pe stâncile Pindului și Macedoniei, ca să păzim vechea fală romană, în mijlocul neamurilor, cari vreau să ne cotorescă!

Și poate va veni o vreme, când și noi vom lupta pentru noi, cu toții uniți, pentru învierea gloriei străbune, care n'a murit, și lumea va vedea în munții unde au luptat legiunile lui Cezar: Virtus romana rediviva“.

Educația țaranului român.

În cercetările cu privire la ființa etnică a țaranului nostru din Ardeal, am ajuns a constata două calități mai pronunțate: una în respectul psihic și alta sub raportul fizic și anume: *tradiționala religiozitate și vârnjosimea corporală*, două calități, moștenite de veacuri dela moși strămoși. Am cercat să dam și indigații cu privire la felul cum avem să lucrăm în viitor, ca aceste să nu se altereze, ci mai vărtos să se fortifice și clarifice.

În ființa țaranului nostru întâlnim o atriție tot așa de marcantă, ca și cele sus pome-

Atunci Floarea nu se mai putu stăpâni, un hohot de plâns îi năvăli în gât, își acoperi fața în mâni și începă să se vâcărească:

— Ce să mă fac? Ce să mă fac? Învață-mă ce să mă fac? Unde să mă duc acuma, până și-o face și el rostul lui?

Lui Broscoi vorbele acestea i-se infipseră ca un fier înroșit în inimă. Și rosti cu năcaz:

— Și mai dă-l dracului, nu te mai gândi la el, nu vezi că a vrut numai să-și bată joc de tine?

— Cine?

— Știi tu cine. A răs de tine...

Floarea își luă repede mâinile dela ochi și zise cu vioiciune:

— N'a răs de mine! Ieri mi-a spus că mă ia, dar să mai aștept până o culege porumbu...

— A mințit. Ascultă Floareo, chiar astă-seară am vorbit cu el, l-am pândit la colțul pădurii și l-am întrebat: „Ai de gând s'o iei, ori ba?“ Știi ce mi-a răspuns? „Cum o s'o iau?“ Așa mi-a răspuns.

— Minți! îi strigă Floarea infuriată. Și în acelaș timp îl apucă de braț și-l strânse cu putere privindu-l drept în ochi. După câteva clipe însă îi dăte drumul și cu glasul rugător:

— Și dumneata ce-ai zis?

— Nimic! răspunse Broscoi aplecând ochii în jos.

— Dar el?

Broscoi ședea ca pe jeratic, răsuflarea îi eră anevoioasă. Floarea tremură:

— Ce-a zis? El, ce-a zis? Spune!

— Nimic!

— Și dumneata minți! oftă Floarea disperată și începă iar să plângă.

Broscoi își simțea ochii umezi. Se apropie de ea și-i șopti:

— Nu mai plânge Floareo. Așa e lumea... cată să se mănânce unii pe alții. Și eu am răbdut multe... Se oprî puțin să se gândească cum să aducă vorba mai bine, când Floarea, deodată îi puse mâna de umăr și începă:

— Spune drept: așa a zis?

— Chiar așa.

Un suspin adânc ieși din pieptul fetei.

— Ascultă! zise ea. Nu te mai am decât pe dumneata. Hai cu mine la el. Nu mă lăsa! Să-l întreb eu în fața dumitale...

Broscoi tresări.

— Nu Floareo! Nu se poate asta. Mai bine...

— Ba se poate! zise cu tărie Floarea. Să vedem.

Broscoi părea din ce în ce mai încurcat.

— De geaba! Nu-l găsești acasă.

— De unde ști?

— Știu eu!

Floarea se uită lung în ochii lui tremurând. Broscoi privea într'altă parte.

— De unde ști? De unde ști? Spune.

Broscoi atunci se hotărî:

— Știi ce Floareo! Lasă-l în plata Domnului și hai cu mine. Eu te iubesc Floareo de multă vreme și am să mă uit la tine ca la o icoană. Haide! Să fugim d'acea departe, unde va să nu ne știe nimeni...

Floarea se trase în lături înspăimântată.

— Cu tine? Mai bine slugă. Mă bag slugă și când oi face, mă duc și-i arunc copilu în bătaură de față cu toată lumea. Să-l știe toată lumea.

Broscoi simțea cum i se învârteste pământul sub picioare și după câteva clipe de nehotărîre, zise cu glas tremurător:

— Degeaba... și-a luat el plata...

Și amuți.

Floarea rămase locului privindul năucă, cum tremură și se frământă în loc, neîndrăsnind să privească drept în față. Și deodată un gând grozav îi străbătă mintea întunecată. Se uită la mâinile lui și i se pără că-s roșii. Ca eșită din minți se repezi spre el strigând:

— L-ai ucis?

Apoi scoase un țipăt sfâșietor și se prăvăli la pământ.

Din ziua aceea nu l-a mai văzut nimeni pe Broscoi.

D. M. Teodorescu.

nite, despre care putem zice, că a fost: *ocrotitoarea, păzitoarea și păstrătoarea tuturor atribuțiilor răsărite* deodată cu *formațiunea* neamului nostru, în frământările și învâlmășala, în care s'a *plismuit* limba, *obiceiurile* și preste tot *firea noastră de Români*, pe acestea plăuri și văi ascunse.

Acesta e *conservatismul*, inerent firei noastre și una din cele mai pregnante *note* caracteristice a *finței noastre etnice*.

Pătrund, cu o ocazie, în mijlocul câtorva din *intelectuali dela sate*, unul din cei de față aruncă vorba: că poporul român nu e conservativ dela fire, fiindcă iute și de grabă se știe afla și în situații nouă. Această părere nouă a stârnit o droaie de contrarii, aducându-se pilde din viața economică a țaranului nostru. Sus pomenitul domn și-a format judecata pripită din cercul, unde se învârt. Relațiile de acolo, fiind aproape de ce e orașenești, nu pot fi luate drept element de judecată și cu atât mai puțin pot fi generalizate.

Este la tot cazul pripită o atare judecată și necorăspunzătoare adevărului real. Poporul nostru a fost și continuă a fi încă și astăzi conservativ. Nu zicem, că deschiderea drumurilor spre America, cum și contingerea lui cu nouă forme de viață, în urma legăturilor de comunicație modernă, nu vor schimba cu vremea această calitate străbună.

În vremile nu de demult singur *militarismul* îl mai scotea pe țaran din cocioaba lui, ducându-l în țări depărtate. Nu se poate tăgădui, că prin militarism nu s'ar fi introdus în viața țaranului nostru multe inovațiuni, durere! mai mult stricăcioase decât folositoare.

Fapt e și aceea, că pe ici colea, prin satele noastre, să observă o preă repede preformare și schimbare în *portul și obiceiurile țaranului*.

Țăranul e ca și copilul; ceea ce vede făcând altul mai procopsit decât el, cearcă a imita. Dacă e mai isteț, imitația capătă un *colorit românesc*, dacă e mai puțin inteligent, atunci imitația e o caricatură.

Cu oarecare duioșie sufletească suntem siliți să constatăm, că acest port pierde tot mai mult din *nota sa antică, tipică*, pentru caracterul nostru de neam specific. aici în aceste locuri, atât de mult împrejmuiți de neamuri străine, deasemenea avându-și toate porturile lor specifice, dar mult *inferioare* celui românesc, sub *raportul concepțiunii estetice*.

A fost o idee fericită, izvorită în capetele câtorva profesori dela Seminarul Andreian de a fi dat și aici signalul de mântuire. Ea și-a aflat intruparea în *Albumul de țăsături și cusături*, edat de „Reuniunea de agricultură din comitatul Sibiiului” o operă monumentală și epocală, oricât de multe cusururi ar voi omul să-i afle. Așa sunt ai noștri. Trăitorii neamului nu știu decât să se cocotească în poziții înalte, să *critice și neîndreptătească* pe cei ce lucrează și să pună bete în roate oricărei *porniri* mai înalte.

Voi vespi și cloțani, nesăturabili de intrigi și viclene uneltiri, retrageți-vă în cocioabele voastre și gustați din gunoii proprii, nu cereați a mână și pe cei curați!!!

Signalul e dat. Să-l urmeze ceice au poftă de lucru și înțeleg glasul tânguitor al neamului nostru!

Să nu se creadă, că un popor trăiește numai prin limba sa. El trăiește mai mult prin *obiceiurile, moravurile și portul său specific*. Sunt popoare, cari de mult și-au pierdut limba, dar există și astăzi prin felul lor specific de a trăi, a se îmbrăca și a crede.

Apoi portul românesc este atât de pitoresc, atât de atrăgător, așa de frumos, încât nu-l întrece alt port pe suprafața pământului. El cucerește pe unde ajunge. Chiar și inima vrășmașului o înmoaie și-l face, să-l admire. Când aceasta o vedem, să nu-l iubim noi? Să nu-l prețuim? Să nu-l ocrotim? Să nu-l purtăm? Să nu-l cultivăm? Dacă aceasta o am face am fi niște nemernici.

Dar Doamne! Doamne! mulțămim-u-ți ție, că nu este așa.

Noi îl iubim, noi îl purtăm cu mândrie. Noi îl vom ști apăra. Noi îl vom ști și cultiva, în conformitate cu trecutul său istoric.

Deci fraților Români, țineți cu îndărmire la *portul, obiceiurile și credința* noastră stramoșească și așteptați cu liniște deplină viitorul, cântat de poet:

„Viitor de aur Româniea are.

Eu prevăd prin secolii a ei înălțare“.

Dr. Petru Șpan,
profesor.

ȘTIRI.

D. V. Păcurariu, capelan în Hunedoara ne trimite următoarea rectificare: „La publicarea din Nrul 44 al revistei „Țara Noastră” observ, că după terminarea cuvântării oficiale a d-lui protopop Păcurariu ținută cu ocaziunea unei cununii în Hunedoara, ajungând rândul la felicitarea mirilor i-am felicitat; pe nași însă fiind aceștia de naționalitate maghiari și necunoscând limba noastră de loc, am aflat de cuviință a le gratula în două-trei cuvinte înțelese de dânsii — deci nu „scurtă vorbire” ci simplă gratulare ad personam, la sfârșitul actului de cununie.“

„Reuniunea sodalilor români din Sibiiu” va da Sâmbătă seara 21 Noemvrie un concert, cu următorul program: 1. Două cântece pentru cor mixt, de D. G. Kiriac: a) „Morariul”, b) „Domnul Iisus Christos”. 2. Două cântece pentru bariton, cu acompaniament de pian, executate de dl Eugen Popp: a) „Ce te legeni codrule”, de G. Schelletti, b) „Frunzuliță foi de fag”, de T. Popescu. 3. „Ce vii bade-o târzior”, pentru cor mixt, de A. Bena. 4. Două cântece pentru sopran, executate de d-șoara Eugenia Roman: a) „Jale”, de C. Auner, b) „Te-am văzut cu ochii plânși”, de O. Spirescu. 5. „Dorul meu”, pentru cor mixt, de I. Mureșianu. 6. Două cântece pentru tenor, executate de d-nul Ioan Stanciu: a) „La mijloc de codru des”, de N. Ionescu, b) „S'a dus amorul”, de E. Ceaicovschi. 7. Două cântece pentru cor mixt, de A. Bena: a) „Inima”, b) „Pe deal”. Dirigent: A. Bena. După concert joc.

Principele Ferdinand al României va sosi la Viena în ziua de 13 Noemvrie după prânz pentru a felicită în numele regelui Carol pe împăratul Francisc Iosif cu ocaziunea jubileului său.

Vor fi prezenți în gară împăratul Francisc Iosif, arhiducii, comandantul corpului de armată și comandantul Vienei, un serviciu de onoare și o companie de onoare cu drapel și cu muzică. După salutările de bunăvenire împăratul și principele vor merge la Hofburg unde principele va fi găzduit în apartamentele suveranilor străini. La orele 6 seara va avea loc la Schoenbrun un prânz de familie la împărat și în urmă primire la arhiducele Francisc Ferdinand. Seara va avea

loc la Hofburg un prânz de gală, după care principele va pleca la Munich.

O mare catastrofă s'a întâmplat în minele societății „Trierer Bergwerk-Gesellschaft” din Westfalia. O exploziune puternică a omorât 350 de lucrători și a rănit 30 de inși. Mai toți lucrătorii cari au murit erau părinți de familie. Din mine ies flacări și acum, așa, că cu toate eforturile de salvare nu se poate face nimic, nici cel puțin să se scoată cadavrele nenorociților, ale căror familii stau pe pragul nebuliei, la gurile minei. Ziarele germane au adunat până acum suma de 24,000 de mărci pentru ajutorarea familiilor nenorocite.

Societatea „România Jună” din Viena, la adunarea generală ținută în 7 Noemvrie a. c. și-a constituit comitetul nou în următorul mod:

Președinte: Coriolan de Pop, iur. abs. și stud. comer. Vicepreședinte: Eugen Forgaci, cand. iur. Secretar I.: Nicolae Băilă, stud. cons. Secretar II.: Stefan Oțel, stud. comer. Cassier: Isidor Vitencu, stud. geod. Controlor: Nicu Hlușcu, stud. ing. Bibliotecar: Coriolan A. Babeș, stud. med. Econom: Eugen Casparovici, stud. med.

În comisia literară au fost aleși: Nicolae Brătianu, stud. iur. și cons. preș. Coriolan de Pop, Gavril Teleagă, cand. iur. Coriolan A. Babeș și Nicolae Băilă, iar în comisia de revizuire: Nicu Mintencu, cand. ing., Gavril Teleaga și Iuniu Br. Docolin, cand. med.

Grecii și Armenii sunt foarte nemulțumiți de rezultatul alegerilor.

Grecii au pretenția ca să alege 40 de deputați și n'au până acum decât numai 4, poate că vor avea însă încă 8. Armenii doresc ca să aibă 20 de mandate, până acum s'au ales numai 2, probabil că vor avea încă 2. Bulgarii au ales până acuma 2 deputați, și e sigur că vor mai alege încă 2. Sârbii au obținut 2 mandate, evreii 3 și vor avea se crede încă câte unul. Aromânii se bazează pe ajutorul Albanezilor din Corța și și pe al junilor turci, și vor alege probabil un reprezentant în parlamentul imperial.

Împăratul Chinei și bunica sa, împărăteasa, au murit.

Împăratul a murit după mari dureri. Moartea împărătesei se atribuie și emoțiunii adânci ce i-a pricinuit moartea împăratului.

Proprietar-editor: OCTAVIAN GOGA.
Red. responsabil: LAZAR DEVAN.

Banca de asigurare

„TRANSSYLVANIA”

— din Sibiiu —

intemeiată la anul 1868

în Sibiiu, str. Cîsnădiei Nr. 5 (edificiile proprii).

Fonduri de întemeiere și de rezervă 2.161.399-11 cor.

asigurează în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune,

edificii de orice fel, mărfuri, mobile, vite, produse economice etc.

asupra vieții

în toate combinațiile: capitaluri pentru cazul morții, asigurări de zestre, de copii, de studii, rente pe viață etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală.

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului scadent la decedare.

<p>Valori asigurate contra incendiului:</p> <p>95.816.412— coroane.</p>	<p>Capitaluri asigurate asupra vieții:</p> <p>9.882.454— coroane.</p>
--	--

Dela întemeiere s'au solvit:

pentru despăgubiri de incendii **4.484.278-83 coroane,**

pentru capitaluri asigurate pe viață **4.028.113-12 coroane.**

Oferte și orice informațiuni se pot lua dela: Direcțiune în Sibiiu, str. Cîsnădiei Nr. 5, etagiu I, curtea I, și la agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița, Cluj și Oradea-mare, dela subagenții din toate comunele mai mari.